

І. К. Без'язична

Метафора в мові художньої прози І. Франка (на матеріалі роману «Перехресні стежки»)

У полі зору дослідників мови художньої прози І. Франка, зокрема А. Бурячка, Й. Кисельова, І. Петличного, Л. Полюги, І. Цапенка та інших учених, метафора не перебувала взагалі, або про неї згадували побіжно. Цим і зумовлена актуальність нашої роботи.

Мета цього дослідження – проаналізувати метафори в мові художньої прози І. Франка на прикладі роману «Перехресні стежки» з семантичного і структурного погляду, щоб розкрити риси, притаманні стилю прозаїка.

«Перехресні стежки» І. Франка – твір багатопроблемний. У ньому порушуються як тогочасні суспільні, соціальні, так і загальнолюдські одвічні проблеми. Часто саме метафори виступають як засіб проголошення цих проблем у творі.

За семантичним принципом метафори, наявні в романі, можна поділити на дві основні групи: метафори, які виступають засобом характеротворення, та метафори, які є рупором соціальних ідей у творі. У їх межах виділимо такі основні підгрупи:

1. Метафори, які характеризують взаємовідносини між людьми, людську поведінку.

Наведемо показовий приклад такої метафори (посилаємось на сторінки видання: Франко І. Я. Перехресні стежки. – К., 1983). *«Та що найінтересніше, що кожний **бризкає жовчу** на свого ближнього з великої любові, **обкидає його болотом** із найчистішої прихильності, **підрізує його добру славу** зі щирої гуманності і **наповнює твої уші поганню** з найчемнішими перепросинами»* (27). Цими словами головний персонаж твору Євгеній Рафалович описує жителів містечка, куди він приїхав. Неприємне, гнітюче враження автор посилює не стільки за допомогою налізування негативних характеристик, скільки використанням яскравих метафор.

2. Метафори, що виступають як засіб характеристики персонажів.

«Жінку має язю – не дай господи! Проста, ординарна мазурка, росто́м гренадер, об'ємом – бодня, язик – десять перекупок» (16). Цей метафоричний ланцюжок І. Франко використав, щоб влучно описати зовнішність персонажа, розкрити його характер.

3. Метафори, які характеризують діяльність міської влади, суспільне становище та атмосферу в місті.

«А серед міських головачів, котрих *гнилий супокій* був збентежений *сими новаторствами*, зараз знайшлась друга готова формула...» (59). Тут письменником вжито метафору не тільки з метою показати бездіяльність міської адміністрації, а й для того, щоб підкреслити байдуже ставлення чиновників до своїх обов'язків. І. Франко влучно характеризував пануючу в місті затхлу атмосферу, почасти створену міськими керманичами, використавши метафору *гнилий супокій*.

Цей аналіз дозволяє зробити висновок про те, що метафора в прозі І. Франка є засобом розкриття важливого ідейно-художнього змісту і створення виразних характерів.